

Kurzemes Vārds

Zemgale

Kurzemnieks

Talsu Vēstis

Druva

STARS

Liesma

Auseklis

Saldus Zeme

LAIKRAKSTS BROČĒNU NOVADAM UN SALDUS NOVADAM

NOVADI
dzīvo

REĢIONĀLO LAIKRAKSTU PIELIKUMS

Pirmais vārds bija “saule”

“Es te jūtos labi,” savu dzīvi Liepājā raksturo 43 gadus vecais JORDANS NIKOLOVS no Maķedonijas. “Varu teikt – te ir mana vieta, mana pilsēta.” Sievas Lauras Laubergas-Nikolovas dzimtajā pilsētā viņš dzīvo jau trīs gadus, iemācījies latviešu valodu, strādā par pavāru un plāno septembrī sākt studēt.

Ja nebūtu iepazinies ar latviešu meiteni Lauru, Jordans, visticamāk, uz Latviju nekad neatbrauktu. Abi satikās Maķedonijā, kur Laura gadu piedalījās kādā apmaiņas projektā, viņi iemīlējās, un liepājniece pārcēlās uz dzīvi Jordana dzimtenē, kur viņiem piedzima divi bērni. Taču pēc pieciem gadiem Jordans kādu dienu pārnāca mājās no darba un sacīja: “Pārceļamies uz Latviju.” Viņam bija apnikusi Maķedonijas politiskā un ekonomiskā situācija, kas netiek pienācīgi sakārtota.

Jau trīs gadus Jordans ir liepājnieks. Viņa un Lauras ģimenē aug trīs atvases – Ognens (8), Dafina (5) un Stefans (astoņi mēneši). Bērni runā divās valodās, ar katru no vecākiem – savā, bet Laura un Jordans savā starpā sazinās maķedoniski, tā pieraduši. Taču Jordans tagad labi runā latviski. Pirmie vārdi, ko iemācīja Laura, bija “saule” un “es tevi mīlu”. Viņš atzīst, ka piecus gadus, kamēr ģimene dzīvoja Maķedonijā, bijis slinks mācīties latviešu valodu. Bet, tiklīdz pārcēlies, tūdaļ sācis iet bērnības “Patvērums “Droša māja”” rīkotajos valodas kursos. Latviešu valoda ir grūta – viņš vērtē. Neesot ar ko salīdzināt. Krievu valodā daudz līdzību ar maķedoniešu, bet, zinot angļu valodu, var saprast kādu vārdu vāciski, taču latviešu valodai līdzīgu viņš nezina.

Jordans strādā par pavāru viesnīcā “Amrita”. Tā gan nav maķedonieša profesija. Viņš ir skolotājs, taču skolā nekad nav strādājis. Maķedonijā bijis dzelzceļa transporta kompānijas darbinieks. Pirms pārcelšanās uz Latviju pavāra iemaņas apguvis dzimtenē pie kādas draudzenes, kas strādā par šefpavāri restorānā. “Atrast darbu Liepājā nav grūti,” secina Jordans. “Bet grūti atrast labu algu.” Viņš

Jordans ar jaunāko atvasi Stefanu, kurš dzimis Latvijā. Ģimene ir viena no lielākajām maķedonieša vērtībām.

Egona Ziverta foto

pasmaida. Trīs dienas jāstrādā, trīs brīvas. Savu brīvo laiku Jordans pavada ar ģimeni un bērniem. Gandrīz katru dienu dodas uz tuvējo Jūrmalas parku, bet viņam tuvakās vietas Liepājas apkārtnē ir Beberliņi, kur ar bērniem izstaigāties pa mežu, un Bernāti, kur zem kājām arī pludmale. Daba Latvijā ir skaista, uzskata Jordans, taču pietrūkst kalnu un saules ziemas pēdējos mēnešos. “Bet man te patīk, te ir labi, īpaši tagad,” viņš smaidot pamāj ar galvu uz loga pusi, tur spīd saule.

Vēl viena īpaši tuva vieta Jordanam ir Pēterturgus, kur var iepirkties pie zemniekiem. Viņam iegaršojusies latviešu tradicionālā rupjmaize, kādu Maķedonijā

neēd, un lauku sviests, labs siers. Kad pārcēlies uz Latviju, nav varējis ēst marinētas zivis, bet tagad viņš ēd arī tās. “Te zupas ir ar krējumu, Maķedonijā taisa ar sarkano piparu pulveri. Te vairāk ēd zivis. Maķedonijā vairāk nekā te ēd augļus un dārzeņus, tāpēc, ka tie lētāki un garšīgāki, jo tur vairāk saules,” Jordans salīdzina. Latvijas veikalos dārzeņus no Maķedonijas redzējis reti. “Var atrast kāpostus no Maķedonijas, pirms diviem gadiem esmu redzējis persikus.”

Runājot par līdzīgu un atšķirīgu starp abām valstīm, Jordans saka: “Katrā valstī ir sava vēsture, savas tradīcijas, paražas. Mēs esam atšķirīgi.” Atšķiras arī arhitektūra, klimats, daba, apkārtnē un cilvēku

NEPARASTI

Vieni no maķedoniešu svētkiem ir Pročka – piedošanas svētki, kuros sajaukušās reliģiskās un pagāniskās tradīcijas. Pročku svin septiņas nedēļas pirms Lieldienām, un tajā ļaudis dodas pie saviem vecākiem vai krustvecākiem lūgt un saņemt piedošanu par visu, kas slikti darīts. Šajos svētkos bērni tērpjas dažādās maskās – tradicionāli tās ir vecenes, veča, līgavas, līgavaiņa un ārsta maska – un staigā pa mājām, zvana pie durvīm un dzied. Cilvēki, pie kuru durvīm zvana vai klauvē, iziet ārā un par dziesmām dod saldumus, augļus, arī naudu.

VĀRDNĪCA

sonce – saule

planini – kalni

deca – bērni

leb – maize

gotvač – pavārs

semejstvo – ģimene

dobro – labi

da čitaš – lasīt

teško – grūti

da učiš – mācīties

dzīvesveids. Maķedonijā cilvēki ir temperamentīgāki, vairāk runā, Latvijā, īpaši Kurzēmē, jāpauz laiku, līdz cilvēks atveras, maķedonietis novērojis. “Maķedonijā uz ielām cilvēku ir vairāk. Vasarā, kad ir karsti, cilvēki sēž mājās vai dabā, pie ezera, bet vakarā, kad temperatūra zemāka, visi iet ārā un ielas ir pilnas. Kad es atbraucu uz Liepāju, ielas bija tukšas. Tagad esmu pieradis. Un, kad vasarā aizbraucu tur, tā drūzma mazliet traucēja,” Jordans stāsta un smaida par sevi. Vai viņš domā kādreiz atgriezties dzimtenē? “Varbūt, kad būsim pensionāri, pārcelsimies. Agrāk ne, man te patīk,” viņš saka.

Pēc vasaras Jordanu, visticamāk, skars vēl kādas pārmaiņas, viņš sāks valodu studijas Liepājas Universitātē. “Ja mani pieņems,” viņš piebilst. Un paskaidro iemeslu, kāpēc vēlas studēt: “Ja es strādāšu visu laiku virtuvē, nevaru nopelnīt tik daudz, un tas mani tik ļoti neinteresē kā grāmatas. Tu iztērē savu laiku tam, kas tev tik ļoti nepatīk, man patīk lasīt grāmatas.” Viņš rāda, ka plauktā stāv Lato Lapsas “Ar Muhameda bārdi”. Pašlaik neesot laika turpināt, darbs un bērni, īpaši Stefans, kam jāvelta visvairāk uzmanības, prasa savu. Mēģinājis latviski lasīt kaut ko filozofisku, piemēram, bibliotēkā paņēmis Hermaņa Heses “Stepes vilku”, ko ir lasījis maķedoniski, taču izrādījies grūti. Tāpēc Jordans rēķinās, ka studijās vismaz sākumā neklāsies viegli.

Nemot vērā viņa pozitīvismu, kas, iespējams, ir Maķedonijas saules iekodēts, nav šaubu, ka viss izdosies. Jordans teic, ka sevi arī jāpiespiež būt pozitīvi noskaņotam. “Domāt, ka dzīve ir ļoti nopietna, naudas nav, visu laiku kaut kā pietrūkst, nav ļoti veselībai,” to sakot, viņš atkal smejas. “Man patīk, ka cilvēki, pa ielu ejot, smaida. Vajag vairāk smaidīt.”

Ilze Kļepikova

ĒDIENS

Ajvars ir tradicionāls maķedoniešu (Balkānu reģiona) ēdiens. To apmēram septembra beigās gatavo gandrīz katrā ģimenē un parasti lielos daudzumos, lai tā pietiktu līdz pavasarim. Ajvaru cep no sarkanajiem pipariem, ko Liepājas tirgū gan varot redzēt reti. Uz 10 kilogramiem sarkano piparu vajag kilogramu baklažānu, un uz 10 kilogramiem dārzeņu – litru eļļas. Vispirms dārzeņus apcep vai apgrīlē, noņem mizu, tad tos ar gaļas mašīnu samal, liek katlā, pievieno pētersīļus, ķiplokus, pielej eļļu un pēc tam uz lēnas uguns sēta vai dabā, jo jāgatavo vairāki desmiti kilogramu dārzeņu, divas trīs stundas cep, nepārtraukti maisot, lai masa nepiedegto. Tāpēc ajvara gatavošanā piedalās visa ģimene, cits citu nomainot. “Un jums ir vārds Aivars, man tas liekas smieklīgi,” smaida Jordans.

Ozola mamma no Salacas krastiem

KLĒRA ANDERSONE-SAFRONOVA dzimusi un uzaugusi ASV, Floridas štatā. Šobrīd viņa kopā ar vīru latvieti Edgaru jau otro gadu dzīvo Salacgrīvas novada “Rostēs”. Brīdī, kad pie abiem viesojamies, viņi gatavojās pusdienām, ko siltā laikā ietur pagalmā.

Pie galda Klērai, Edgaram un abu dēliņam Ozolam bieži pievienojas viesi. Pāris uzņem savā saimniecībā brīvprātīgos strādniekus, kuri vēlas iepazīt Latviju un apmaiņā pret naktsmājām palīdz saimniecībā. Šoreiz tie ir divi britu jaunieši. Klēra stāsta, ka viņi te sabijuši jau kādu laiku, bet 23. jūnijā dosies mājās. Viņaspārāt, briti nav izvēlējušies īsto brīdi prombraukšanai. Pirkuši lidmašīnas biļetes dienā, kad tās ir lētākās. “Kāds pārsteigums!” sasmejamies, jo reālais grib atstāt Latviju Līgo dienā. Klēra stāsta, ka Jāņus svin divas reizes – gan īstajos saulgriežos, gan kalendāra noteiktajā datumā. Amerikāniete apbrīno to, ka latvieši saglabājuši saulgriežu svinēšanas tradīcijas. Abi ar vīru apceļojuši Skandināvijas valstis, kur arī atzīmē vasaras vidu, bet pārsvarā tikai ar ballīti. Turpretī Latvijā var sajust, ka saglabātas senās tradīcijas.

Klēra ar Edgaru iepazīnās Spānijā. Viņš kopā ar brāli grāšies ar autostopu doties uz Āfriku, viņa ar draudzeni – apskatīt Eiropu. Satikšanās abu plānus izmainīja un viņi nolēma tālāk doties kopā. Savulaik daudzas valstis apbraukāja, piestrādājot fermās un citur, kur vajadzīgas darba rokas. Viņus uzņēma tāpat, kā Andersoni-Safronovi šobrīd uzņem citus ceļotājus. Ceļš pārim daudz iemācījis. Abiem ir arī oficiāla izglītība: Edgars studējis retoriku un komunikācijas zinātnes paralēli keramikai un franču valodai, Klēra – spāņu literatūru. Taču daudz vērtīga viņi apguvuši pašmācības ceļā. Edgars prot darināt sniega kurpes, keramiku un citas lietas, Klēra auž. Viņas darbnīcā ir lielas stellas, uz kurām top paklāji un citi darbi. Amerikāniete zina aušanas paņēmienus, ar kuriem var strādāt jebkur. Kad abi ceļoja, piepelnījās, pārdodot savus rokdarbus. Klēra tos tirgo interneta veikalā *etsy.com*. Tur var iegādāties arī nelielas stellas un citus Andersonu-Safronovu izgatavotus aušanas piederumus. Pāra pirmā dzīvesvieta Latvijā bija Gulbenē, tur abu darbnīcas durvis bija atvērtas ekskursantiem un radošo darbnīcu dalībniekiem. Amerikāniete priecīgi stāsta, ka savam interneta veikalam atraduši labu sadarbības partneri netālos Limbažos. Tas ir deviņdesmitgadnieks Gunārs Saknītis, kurš gatavo saivas. Abi viņu arī apbrīno par dzīvesparu

Pērn Jāņos Ozolam tika arī pirmais ozollapu vainags.

Lindas Tauriņas foto

Novēlējums Latvijai

Klēra secina, ka Latvija ir maza valsts ar lielu kultūru, kas saglabājusi daudz no raksturīgā. Latvijā cilvēki ir tuvi dabai, daudz par to zina. Latvieši esot mierīgi un nebūt ne tik dusmīgi, kā reizēm liekas. Kad sāk sarunu, viņi smaida, ir laipni. Amerikāniete novēl mums atcerēties, ka Latvija ir daudz senāka par oficiālajiem 100 gadiem. Viņaspārāt, mūsu senči saglabāja savu kultūru par spīti lielām grūtībām. Šobrīd mēs varam svinēt, ka vēl esam, ka ir tauta ar tradīcijām un vērtībām, kas jāsargā.

tik cienījamā vecumā.

“Rostes” nav gluži tradicionāla neliela ģimenes māja. Divstāvu nams celts pagājušā gadsimta 50. gados, tajā bijuši dzīvokļi četrām ģimenēm. Māju Andersoni-Safronovi pamazām remontē. Daļa istabu jau iekār-

Amerikāniete Klēra Andersone-Safronova labprāt pavada laiku savā darbistabā aužot.

totas tā, kā viņi vēlas, citas vēl top. Namā valda mājīga un ļoti radoša noskaņa – sienas rotā mākslinieciski priekšmeti, kas ir gan pašu roku darbs, gan stāsta par dažādām zemēm. Uz grīdas ir Klēras austi celiņi. Izlēmuši, ka otrajā stāvā būs dzīvojamās telpas, pirmajā – darbnīcas. “Sākumā gribējām, lai ir latviešu lauku sēta ar daudz ēkām. Taču šādi ir labāk, jo viss zem viena jumta,” secina Klēra.

Lai gan viņi droši vien varētu dzīvot jebkurā pasaules malā, abi ir izvēlējušies Salacgrīvas pusi. Tieši šī vieta visvairāk atbilst tam dzīvesveidam, kāds viņiem tik. Tā ir īpaša pat pēc Latvijas standartiem. Viņu mājas ir krietnu gabalu no Salacgrīvas, pie ceļa, kas ved gar Salacu lgaunijas robežas virzienā. No pārējām pusēm Rostes ieskauj

mežs un upe. “Te viss ir tā, kā mums patīk,” teic Klēra. Viņa ar aizrautību vēro gadalaiku maiņu aiz loga. Abi priecājas, ka laukos dzīve tomēr ir mazliet lēnāka nekā pilsētā. Jautāta, kāda pēc dzīves Floridā šķiet Latvija, Klēra atminas, ka pirmajā šeit pavadītajā vasarā domājusi – saules te praktiski nav. Nu sajūta esot mainījusies. Tagad viņa novērtē Latvijas gadalaikus, un

“Mums ir pasaules virtuve latviešu stilā!” par ģimenes iecienītāko ēdienu saka Klēra. Ģimene ēdiena gatavošanā izmanto gadalaikiem raksturīgos produktus. Šobrīd viņi bauda nātru pesto. Salasītās nātres noplaucē ar vārītu ūdeni, lai nedzeļ, pievieno meža ķiplokus, eļļu un sieru. Ar šo mērci var ēst gan makaronus, gan kartupeļus. Nātres labprāt liek klāt arī citiem ēdieniem. Klērai ļoti garšo kūpināts speķis. Piecus gadus līdz brīdim, kad atbrauca uz Latviju, viņa bijusi veģetāriete, bet, ieraudzījusi speķi, teica: “Es gribu!”

NEPARASTI

Kad Klēra pirmo reizi Latvijā apmeklēja pirti, šķita amizanti tas, kā izskatījās pārējie. Visiem latviešiem galvās bija filca cepurītes, kas amerikānietei likās jocīgas. Vēl viņa smaidījusi par latviešu radiem, kuri, apciemojot ģimeni ASV, aizrautīgi bildēja palmas. Floridietei tās nešķiet īpašas uzmanības vērtas. Tad Edgars Klērai atgādinājis, ka viņa, pirmo reizi viesojoties Latvijā, ar tikpat lielu interesi iemūžinājusi bērzus...

VĀRDNĪCA

Cheers! – Priekā!

(pirmais vārds, ko Klēra iemācījās latviski)

Enjoy your meal! – Labu apetīti!

Good luck! – Laimīgi!

Smoked fish – kūpināta zivs (tā viņai ļoti garšo)

Country – lauki (tā Klēra apraksta vietu, kur dzīvo)

Blueberries and Mushrooms – mellenes un sēnes (lietas, ko Klēra ļoti mīl)

Meadows – pļavas (tās viņai patīk)

Oak – Ozols (dēla vārds)

dzimtajā vietā vasaras jau liekas par siltām. Jā, abi mēģinājuši apmesties arī Klēras dzimtenē. Taču ASV ārzemniekiem, kuri precējušies ar vietējiem, apmesties uz dzīvi nav vienkārši. Jāpierāda, ka laulība ir īsta, nevis noslēgta, lai tiktu pie uzturēšanās atļaujas. Salīdzinājumā ar to Latvijā Klēra pieņemta atplestām rokām – par nepieciešamo dokumentu kārtošānu samaksāja aptuveni 30 eiro un jau pēc mēneša varēja šeit dzīvot un strādāt.

“Rostes” kļuva par abu dēliņa pirmo dzīvesvietu. Tagad viņam jau ir gads un trīs mēneši. Puisim dots rets vārds – Ozols. Latvijā ir vēl tikai viens zēns, kam Ozols dots kā otrais vārds. Klēra ievērojusi, ka mums ir daudz meiteņu, ko sauc ziedu un citos dabas vārdos – Gundega, Madara utt. Šāda tipa vīriešu vārdu, viņaspārāt, esot mazāk. Kāpēc ne Ozols? Cilvēki gan vispirms domā, ka tas ir uzvārds, pēc tam saka: “Cik interesanti!” Vien angļiski tas neesot labskanīgs, bet varbūt mammas dzimtenē mazo varētu dēvēt par Oziju, vecāki viņu sauc par Ozīti.

Linda Tauriņa

ĒDIENS

No metropoles uz klusumu

Pārgaujas novada Raiskumā jau otro gadu darbojas viesu nams “Zaķīši”, kurā saimnieko TAO MA ar sievu Sandu Poli-Ma. Viesu namā atrodas arī Vidzemē vienīgais ķīniešu restorāns.

Kad Tao pirms 20 gadiem no Ķīnas galvaspilsētas Pekinas ieradās Latvijā, viņš sastapies ar nepazīstamu valodu, pilnīgi citu kultūru, te nebija neviena paziņas vai drauga. Sākotnēji viņam nemaz nav bijusi doma Latvijā uzkavēties ilgāk par pāris gadiem, taču dzīvei bija savi plāni. “Kad braucu šurp, domāju pastrādāšu pāris gadu, kaut ko apgūšu un tad došos prom, bet pagāja gads, divi, trīs, sāku savu biznesu, pēc kāda laika apprecējos un tā arī te paliku,” stāsta Tao Ma, norādot, ka nekad nav apsvēris domu ar ģimeni pārcelties uz Ķīnu.

Pēc profesijas Tao ir pavārs, turklāt arī Latvijā labi zināms, jo viņš Rīgā vadījis ķīniešu restorānus “Soho” un “Pekinas pīle”. Tagad viņam ir tikai “Zaķīši”, bet, jau domājot par šo vietu, zinājis, ka te būs arī ķīniešu restorāns, lai tiem, kuri vēlas nobaudīt Āzijas virtuvi, nav jābrauc uz Rīgu.

Viesu namu ģimene iegādājusies pirms pieciem gadiem, daži pagājuši, kamēr veikts remonts, iekārtots restorāns. Jautāts, vai tagad jau jūtas kā vietējais, Tao saka, ka Raiskumā jūtoties ļoti labi: “Jā, nedaudz sajūtos kā savējais, vismaz iekšēji, bet saprotu arī to, ka vietējie mani nekad nepieņems kā savējo. Man te bija vieglāk iejusties, jo šī tomēr sievas dzimtā puse. Te ir lieliski, bērni jūtas labi. Katrā ziņā šī ir laba vieta, kur dzīvot ģimenei ar bērniem.”

Saruna ar Tao notiek krievu valodā, ko viņš apguvis, strādājot Rīgā, taču lēnām sākot apgūt arī latviešu valodu. Rīgā bez tās varējis iztikt, te, Raiskumā, to gribētu mācēt. Vai, tik ilgi Latvijā dzīvojot, neaizmirstas ķīniešu valoda? Tao saka, ka dzimtā valoda jau neaizmirstas, taču kādreiz kāds vārds pēkšņi pazūd no prāta, jo ikdienā šo valodu daudz nesanāk lietot. “Prom no dzimtenes jau esmu tik ilgi, ka pat domāju krievu valodā. Ar rakstīšanu ir vēl grūtāk, īpaši, ja jāraksta ar roku,” atzīst Tao Ma.

Jāteic, ka viņa dzīvē notikušas lielas pārmaiņas, ko latvietim grūti apjaust. Vispirms no Pekinas, kur 50 miljoni iedzīvotāju, pārcelties uz Rīgu, kur nepilns miljons, un tagad uz pavisam klusu un mierīgu vietu. Arī Tao atzīst, ka tās ir nesalīdzināmas lietas – Pekinas burzma, stress, nemitīgā skriešana pret kluso, mierīgo dzīvi Raiskumā dabas ielokā. Viņš stāsta, ka dažkārt aizbraucot uz Pekinu, tad šo kontrastu sajūtot īpaši: “Tā tomēr mana dzimtene, man tur patīk, bet ilgi izturēt vairs

Paša veidots un iekārtots. Tao Ma savā Āzijas restorānā “Zaķīši”, kas atrodas Pārgaujas novada Raiskumā.

Indara Krieviņa foto

Tao ar savu ģimeni: sievu Sandu Poli-Ma un bērniem Marko un Jasminu.

nevaru. Pirmajā nedēļā ir labi, otrajā var iztikt, bet tad jau sākt apnikt. Pārāk daudz cilvēku. Katrs var iedomāties, kā ir Rīgā sestdienā Centrāltirgū, Pekinā tur uz ielām tā katru dienu. Gaisā nemitīgi smogs, lai gan, cik zinu, valdība cenšas darīt visu, lai situāciju kaut nedaudz uzlabotu. Neliēgšu, ka dažkārt ir skumjas pēc dzimtenes, bet bērnu dēļ es tur tiešām dzīvot negribētu. Varu teikt, ka mana laime ir te, Raiskumā.”

Par vienu no saviem uzdevumiem viņš uzskata zināmu ste-

reotipu laušanu par Āzijas, Ķīnas virtuvi. Proti, parādīt, ka ķīniešu virtuve – tas nav tikai ēdiens kartona kārbā līdzņemšanai. Šāds iespajds radies no ASV un Eiropā izplatītā ķīniešu ēdiena līdzņemšanai. “Par pieciem dolāriem piekrauj kartona kārbu, un cilvēki domā, ka Ķīnā tā vien visi ēd,” saka Tao Ma. “Bet patiesība ir pavisam cita. Ķīnā visdārgākie ēdieni ir tieši no Āzijas virtuves. Protams, piedāvājums tur milzīgs, var paēst gan par vienu eiro, gan par 1000 eiro un vēl vairāk. Piemēram, augstas

kvalitātes zivju restorānā Pekinā viens ēdiens maksā 150 – 200 eiro. Latvijā neko tādu nevaram atļauties, taču gribam parādīt, ka ķīniešu ēdiens ir kvalitatīvs, garšīgs un ļoti daudzveidīgs. Ja cilvēki nāk uz ķīniešu restorānu un maksā naudu, viņi grib saņemt kvalitatīvu ķīniešu ēdienu, un tas ir mans mērķis.” Pats Tao vienmēr uzsvēris, ka ķīniešu pa-

Novēlējums Latvijai

“Vēlu, lai Latvijas iedzīvotāji atkal atgrieztos atpakaļ, jo, dzīvojot te 20 gadu, redzu, cik daudzi izbraukuši, cik pilsētas kļuvušas tukšākas. Lai valsts tiešām padomātu par tiem, kuri ļoti labprāt te gribētu palikt, gribētu atgriezties. Šobrīd sanāk, ka apmācām strādniekus, speciālistus citu valstu darba tirgum, jo jaunieši pēc skolas beigšanas domā, kur doties prom. Lai cilvēki tiešām Latvijā varētu dzīvot, nevis izdzīvot. Šī ir tik brīnišķīga valsts, kurā katram vajadzētu dzīvot ar prieku. Novēlu, lai arvien ciešākas ekonomiskās attiecības veidotos ar manu dzimteni, un, cik zinu, ir pozitīvas tendences,” saka Tao Ma.

vāriem jāgatavo ķīniešu ēdieni, nevis jācep, piemēram, latviešu iecienītās karbonādes. Ne jau tāpēc, ka viņi to nemācētu, bet tas īsti neiederas.

Ķīniešu restorāns mazā ciematā – tas skan tiešām eksotiski, bet Tao saka, vai tāpēc neko nedarīt? Viņš neslēpj, ka ziemā “Zaķīšos” ir samērā liels klusums, lielāka aktivitāte vērojama vasarās. Vietējie restorānā iegriežas ļoti reti, toties to iecienījuši apmeklētāji no tuvējām pilsētām – Cēsīm, Valmieras, Limbažiem, Siguldas. “Man palīdz Rīgā gūtā atpazīstamība, cilvēki zina, ka te būs labs ēdiens,” atklāj Tao. “Mums ir pastāvīgie klienti, viņu vidū kāds jauns pāris, kuri svētdienās regulāri brauc pusdienās no Jūrmalas. Es viņiem smeļot saku, ka jums taču degvielas izmaksas lielākas nekā rēķins restorānā, bet viņi saka, ka te patīkot, ir ļoti garšīgs ēdiens, tāpēc braucot. Šādi klienti arī man uzliek pienākumu, lai te vienmēr viss būtu līmenī.”

Lai arī nācies atstāt dzimteni, Tao saka, ka nekad nenožēlojot nevienu savu izvēli: “Ja esi ko izvēlējis, par to ir jācinās. Ko dos, ja žēlosies?! Labāk celies un ej dari!”

Jānis Gabrāns

NEPARASTI

Tao Ma atmiņā joprojām ir viņa ierašanās Latvijā, no daudzmiljonu Pekinas uz Rīgu, kur pat nav miljons iedzīvotāju: “Biju izlēmis aizbraukt uz Eiropu, jo Ķīnā stāsta, ka tur viss skaists, tīrs. Sarunāju darbu Rīgā un devos šurp. Atceros, bija 1997. gada aprīļa vidus. Rīgā ielidojām naktī, un, kamēr braucām līdz dzīvoklim, kas bija noīrēts Purvciemā, neko no pilsētas neredzēju, tik vien, ka ārā sniegs. Šēfpavārs, pie kura biju sarunājis strādāt, teica, ka nākamajā dienā aizbrauksim uz vecpilsētu. Iedomājos kaut ko ļoti skaistu, īpašu, kā jau redzēts fotogrāfijās, televīzijā par Eiropas vecpilsētām. Aizbraucām, un nesapratu, kur esmu nonācis – viss pelēks, mājas nemīlīgas, daudzas tukšas, pamestas, citas pārdošanā, ielas tukšas. Tātad tolaik bija Vecrīga, kas pa šiem gadiem mainījies ļoti un tagad tiešām ir skaista pilsētas daļa.”

ĒDIENS

Jautāts par kādu recepti, Tao iesaka, ka visvienkāršāk pagatavot zivi, kas Ķīnas virtuvē ieņem ļoti svarīgu vietu. Protams, jāņem svaiga zivs, ko iztīra, ādu iegriež šķērsām vairākās vietās, pārkaisa ar sāli, pipariem, uzliek virsū sagrieztu puravu un ingveru un liek tvaicēties. Tao norāda, ka, tieši tvaicējot, nevis cepot, zivs pagatavojas īpaši labi. Kad zivs gatava, noņem ingveru, puravu, liek zivi uz šķīvja, pārlej ar sojas mērci, uzliek virsū smalki sagrieztu svaigu puravu un ingveru, pārlej ar izkausētu sviestu, un ēdiens gatavs!

Latvija ir “pie mums”

Pāris kilometru no Lietuvas robežas, Saldus novada Griezē, jau 55 gadus dzīvo 87 gadus vecā lietuviete Jadviga Žaļima. Viņai te labi klāties, tāpēc ŽAĻIMU ĢIMENE sacerojusi kupla jo kupla. Ezeres pagasta Griezes galā Žaļimiem ir gandrīz vai sava republika, pastāsta Jadvigas meitas.

Kopš 1996. gada Jadvigas septiņi bērni un mazbērni strādā ģimenes uzņēmumā “Griezes Dzintari”, tam kaimiņos – vecākās meitas Zitas ģimenes saimniecība “Radi”. Tikai divi J. Žaļimas bērni iesakņojušies citur – Kuldīgā un Gulbenē. Abiem klājas labi, taču ik pa laikam sirds sauc pēc Griezes. “Jo te taču mūsu *babīte*! Viņas ēdieniem ir bērniības garša – tādu neatrast nekur pasaulē! Griezē pavisam brāļi un māsas, mūsu bērni, tikai vistuvākie, esam 97, vēl viens – ceļā pie mums! Ja kaut vienam klājas slikti, visi nostāsimies kā mūris. Tikai tā mūsu ģimene varēja izdzīvot izsūtījumā Krasnojarskā un meklējot jaunu mājvietu, kad dzimtenē pateica *nē*,” stāsta viena no Jadvigas jaunākajām atvasēm Valentīna.

Vecākā meita Zita paskaidro, ka mammas vecāki apsaimniekoja 60 hektāru zemes Lobas ciemā Skodas rajonā. Viņus un piecus bērnus 1949. gadā par to arī izsūtīja. “Tolaik mammai bija kādi 20 gadi, jaunākajai māsai – tikai 6 gadi. Sākums bija ārpazīti smags, taču lietuvieši un latvieši bija strādīgi un sīkstī, tāpēc pat samērā labi iedzīvojās. Izsūtījumā mamma apprecējās ar lietuvieti Kazimiru no Mažeiku puses. Viņš bija lēģerī par to, ka aizgāja līdz partizānos sava saimnieka dēliem,” stāsta Sibīrijā dzimušā Zita. 1959. gadā izsūtītajiem atļāva atgriezties Lietuvā, taču Jadvigai un Kazimiram, bijušajam *politiskajam* ieslodzītajam, dzimtenē vietas nebija. Nācās izvēlēties – vai nu pie radnieka Igaunijā, vai pie drauga Ezerē.

ĒDIENS

Jadvigas Žaļimas bērniem pats gardākais ir tas, ko mamma savulaik vārījusi, cepusi, vītinājusi, raudzējusi... Ēdieni ir Lietuvas kulinārais mantojums. “Mammai nebija laika dārzam, taču kartupeļi mums bija vienmēr. No tiem sataisīja klimpas un izvārīja pienā, cepa kuģeli, cepelīnus vai “durniukai” (cepelīni bez pildījuma, pasniegti ar gaļas un krējuma mērci). Bērniībā bieži ēdām “sriubalynė” – apcepa sīķu galvas, pielēja ūdeni, pielika cukuru, etiķi un daudz sīpolu. Jaunajiem negaršo,” atzīst Zita. Bet māsa Valentīna atgādina par žemaišu balto sviestu. Mamma skābu krējumu ilgi maisīja un lēni sildīja. Sekundi pirms sūkalu atdalīšanās pievienoja vēl skābu krējumu, sāli, un – gatavs ir!

Ezernieces Jadvigas Žaļimas bērnus, mazbērnus un mazmazbērnus iedvesmo viņas dzīves gājums. Retajam ir tik plaša sirds un stipras rokas kā Žaļimu ciltsmammai, ko mājinieki mīļi dēvē par *Babīti*.

Ievas Vilmanes foto

“Lietuvas radi aicinājuši mūs atgriezties, taču mamma nekad to nav gribējusi. Laikam palicis rūgtums pret dzimteni. Arī Latvijā izsūtītie bija kā apzīmogoti, tāpēc par Sibīriju nevienam nestāstījām. Bija laiki, kad klusējām arī par savu tautību, jo leltis bija gandrīz lamuvārds. Tagad gan savu tautību neslēpju. Lepojos, ka esmu lietuviete un viss, kas man pieder, iegūts, jau no mazotnes smagi strādājot un cenšoties. Arī brāļiem un māsām, mūsu bērniem neviens neko nav dāvinājis,” teic pašapzinīgā Zita.

Par dzīvi šaipus robežas Žaļimi saka “*pie mums*”, par to, kas notiek Lietuvā, – “*pie viņiem*”. “Esam latviskojušies. Griezē esam pamatīgi iesakņojušies un citur nespējam iedzīvoties. Vairāki mūsu bērni pabijuši arī ārsmēs, bet visi atgriezušies. Daudz

NEPARASTI

Žaļimu māsām patīk, ar kādu sirsnību un aizrautību dzied viņu Lietuvas radi. “Viņi vienmēr dzied! Kad mammas brālim svinējām 50. jubileju, visu vakaru dziedājām. Žēl, ka manā ģimenē dzied maz, tomēr arī kāda mana dzimšanas diena pagāja dziedot. Izvēlējamies latviešu dziesmas, jo lietuviešu dziesmām nezinām vārdus. Tām ir tik daudz pantu!” smaida Zita. Ir dziesmas, kas kopīgas abām kaimiņu tautām, atšķiras vien vārdi, piemēram, “Pie dzintara jūras” un “Mīļais, nesteidzies”. Lietuviešiem patīk arī Raimonda Paula dziesmas, tāpēc vairākām vārdus pielikuši pa savam.

kur pasaulē ir skaisti, bet zemes pleķītis pie mājām – mana para-dīze!” Zita turpina.

Jadvigas meitas izvairās raksturot savus tautiešus, jo grūti nošķirt, kas tipisks viņu ģimenei un kas lietuviešiem kopumā. Piemēram, lielai daļai Žaļimu pēcnācēju latviešu valoda ir dzimtā, jo latvietis ir tētis vai mamma. Jadviga ar bērniem runā latviski, ar mazbērniem – jaukti abās valodās. Mazmazbērni lietuviešu valodu vairs neprotot. Situācija raksturīga daudzām Saldus novada lietuviešu ģimenēm. Iespējams, tāpēc vairākus gadus tā arī neistenoja ideja dibināt vietējo lietuviešu biedrību.

Četrus gadus *babītes* fiziskais spēks pavisam izzīdis, tāpēc sirmā kundze dienas pavada gultā. Meitas no skatiena nolasā, vai viņai gribas ēst, padzerties vai ielūkoties pazīstamās acīs. Viņu uzrunā par “*panelē*” vai “*grāžuolē*”, pajautā: “*Kaip tau einasi?*” Ja mam-

mai nav noskaņojuma runāties, ienācējas atbild pašas: “*Ak, gerai? Ko norēti?*” Kopš mamma ir guļoša, viņai ir dienas, kad vienā laidā atceras interesantas epizodes no jaunības, dzied vācu šlagerus, lietuviešu valodā dzied psalmus, deklamē garus dzejoļus. “Nekad neesam tik daudz uzzinājušas par mammas dzīvi! Māsa Jovita šo to pierakstījusi. Galvenais, ka tagad mums ir laiks klausīties! Pie mamma atnākot, malā tiek nolikti visi darbi,” stāsta Valentīna.

“Apbrīnojama sieviete! Nekad neesmu dzirdējusi viņu sūdzamies par dzīvi. Mūsu apkārtnē fermās visstrādīgākās bija tieši lietuvietes. *Baba* izaudzināja krietnus desmit bērnus tāpēc, ka visu mūžu strādājusi, darbā bija apzinīga, nekad nedzēra, nepīpēja. Kolhozā bez viņas nevarēja iztikt. Līdzko pāradās no dzemdībām, tā aizsauc uz fermu,” atklāj meitas. Viņas iemācījās, ka arī fiziski noguru-

VĀRDNĪCA

panelē – kundze

grāžuolē – skaistule

Kaip tau einasi? – Kā tev klājas?

labai gerai – ļoti labi

norēti – gribēt

mergaitēs – meitenes

Valgykit i sveikata! – Veseli ēduši!

pats skanus – visgaršīgākais

bulbės – kartupeļi

durniukai – muļķīši

Novēlējums Latvijai

“Esam lauksaimnieki un ļoti izjūtam, ka valstī nav noteiktības. Latvijai trūkst laba saimnieka, kas spēj domāt par tālāku nākotni un ne tikai par savu labumu,” savu vēlējumu Latvijai simtgadē izsaka Žaļimu saime.

šai sievietei jābūt sakoptai un ka materiāli spiedīgos apstākļos var izskatīties gaumīgi. “*Babītei* patīk pucēties, taču viņa nav ārišķīga. Ik gadu Annas dienā, kad Lobas baznīcīnai svētki, leišos satiekas visi mūsu radi. Mammas vienaudzēm ap galvu lakats, viņai – platmale. Nekad no mājas neizgāja, šā tā ģērbusies,” smaida Valentīna.

Lietuvieši izsenis turējušies pie kristīgām vērtībām. Tās svētas arī Jadvigai, lai gan Ezerē ilgi nebija katoļu draudzes un dievnama, turklāt padomju laika domāšanā neiederējās ne Bībele, ne svētbriādis. *Babīte* nestrīdējās ar laikmetu un klusi turpināja dzīvot tā, kā iemācījusi vecāki. Deviņdesmito gadu vidū viņa kopā ar mazbērniem gāja uz tuvīno katoļu baznīcu Lietuvā, parūpējās, lai visi tiktu kristīti. “Tikai viens mazbērns palika nekristīts, un ilgi *babai* nebija miera, tāpēc pirms pāris gadiem arī to nokristījām,” atzīst Jovita. *Babītes* bērni kristīgās vērtības izprata un pieņēma, kad Ezeres katoļu draudzē ienāca prāvests Andrejs Mediņš.

Sarunu pārtrauc aicinājums no virtuves: “*Mergaitēs*, laiks kafijai!” Aizejot vēl atskatos uz plauktu virs Jadvigas gultas, kur nolikts viss, kas mūža nogalē nozīmīgs, – Bībele, rožukronis, svēto statujas un attēli, neliels priesterā Mediņa portrets.

Ieva Vilmane

Sabiedrības integrācijas
fonds

Pielikums “Novadi Dzīvo” ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogramma “Atbalsts medijiem sabiedriski nozīmīga satura veidošanai latviešu valodā diasporai, mazākumtautībām un personām ar invaliditāti”, projekts “Latvija – tie esam mēs visi”, nr. 2017.LV/MA/MT/01.

Pielikuma redaktors: Ints Grasis t.63422366, ints@kurzemes-vards.lv. Par pielikuma “Novadi Dzīvo” saturu atbild SIA “Kurzemes Vārds”.

Projekta partneri: SIA “Jaunais kurzemnieks”, SIA “Cēsu Druva”, SIA “Imanta info”, SIA “Izdevniecība Auseklis”, SIA “Saldus Zeme II”, SIA “Laikraksts Stars”, SIA “Talsu Vēstis”, SIA “Firma Zemgale” un SIA “TV Kurzeme”. Publikācijas sagatavojuši reģionālo izdevniecību žurnālisti un fotogrāfi. Izplatīts kā laikraksta “Druva” bezmaksas pielikums. Iespiests SIA “Latgales Druka” Rēzeknē. Tirāža – 4700 eksemplāri.